

*Радојко М. Љубичић\**

**УЛОГА РУСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ  
У СПРЕЧАВАЊУ МЕЂУНАРОДНЕ  
АФИРМАЦИЈЕ (ПРОЈЕКТА)  
НЕЗАВИСНОСТИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ  
ДО 2008. ГОДИНЕ**

**Сажетак**

Истраживањима политичких ставова верских организација није придат довољан значај у политичким наукама, сразмерно реалном утицају на политичке процесе. Студије случаја ове врсте помажу нам да откријемо како се образују политичке и друштвене позиције, ставови, вредности и критеријуми религиозних организација, који морају бити у складу са теолошким нормама, али се постепено и фокус тематике помера ка актуелним проблемима. За решавање статуса Косова и Метохије кључна чињеница је вето Руске Федерације у СБ ОУН који спречава пријем КиМ-а у заједницу суверених држава ОУН, а иза тог вета стоји, између осталог, принципијелна и доследна позиција Руске православне цркве. Државно-црквени утицаји су двосмерни, али сфера канона (у Православљу) је изван опсега адаптације времену, што изазива различите реакције. Изведена је кратка анализа званичног Црквеног стратешког документа: “Основ друштвене концепције Руске православне цркве“. Узет је у обзир културолошко-цивилизацијски приступ разумевању мотива и узрока догађаја, питање очувања културне баштине од светског значаја, итд. Коришћени су појмови, категорије, термини, дефиниције политичких наука и богословије (теологије). Руска православна црква се тренутно сврстава

\* radojkolj@yahoo.com

међу најмоћније организације света (према различитим критеријумима), а њен став према статусу Косова и Метохије је веома стабилан.

**Кључне речи:** Косово, Метохија, Црква, Русија, Православље, религија, вера, отцепљење, Србија.

## УВОД

Проблем (међународно-)правног статуса Косова и Метохије је од краја 20. века једно од најважнијих политичких и политиколошких питања Европе и света. Већ прва опсервација нам говори да је косовско-метохијска криза поларизовала свет, односно нагласила и довела до изражаја постојеће (гео)политичке, идеолошке и културолошко-цивилизацијске разлике.

Реч је о политички осетљивом и комплексном подручју где се сусрећу (и сукобљавају) три велике религије и цивилизације, а при томе су линије разграничења динамичне и несталне, са демографским осцилацијама, траговима и ожиљцима идеолошких гибања. Косово и Метохија припада широј области коју Срби називају Стара Србија, а сам КиМ српским Јерусалимом и светом земљом због око хиљаду Православних светиња (црква, манастира, итд) на релативно малом подручју као и због великог броја војника и цивила погинулих на овој земљи. Ова област са својим историјатом и савременим превирањима је изазов: научни, политички, религијски, безбедносни, дипломатски, демографски, правни и геостратешки. КиМ је место за проверу валидности политичких теорија: за њихову афирмацију, оспоравање или настанак нових.

Непосредни предмет овог истраживања је однос Руске православне цркве према судбини Косова и Метохије - независност или одређен степен аутономије у оквиру суверености Србије. Зашто је ова тема важна и интересантна за политичке науке? Из много разлога: она показује да релативно мала територија може довести (због супротних позиција) до заостравања односа између најмоћнијих држава; КиМ није једина овакава посебна област, ту су и: Нагорно Карабах, појас Газе, Каталонија, северни Кипар, Северна Ирска, источни

Јерусалим, Фокландска острва, Тибет, Кашмир, Панама, Кувајт, Квебек и друге области чији статус је повремено или стално у кризи, а за сада нема успешног модела за решавање ових спорова; принципијелан и одлучан став Руске Цркве указује да упркос начелном секуларизму и данас постоји јак међусобни утицај држава и религија; пажљивија опсервација нам открива да су главни протагонисти независности КиМ протестантске државе и муслиманске које гравитирају око Саудијске Арабије и Турске: да ли је то случајно и ако није зашто је тако? Српски народ и његове државне творевине су вековима жива ограда која штити Европу од инвазије ислама - да ли је то заборављено или одређеним центрима моћи одговара (демографска и религијска) дестабилизација Европе?; ослобађање Православних балканских народа од Отоманског ропства се могло догодити деценијама раније да западно-европске државе нису одржавале 'на апаратима за одржавање у животу' «болесника на Босфору» бојећи се уласка Балкана под интересну зону Руске империје која није била секуларна, већ Православна држава; да ли је Балкан толико важан да су у борби за превласт над овим простором сва средства дозвољена?; да ли је независност КиМ, тојест исламизација КиМ знак неоосманизма (што се све чешће чује) или важна тачка на «зеленој трансверзали» или платформа за продор саудијског (нео)вехаизма ка западу или геополитичка жртва пијуна зарад добијања у времену и престојавања фигура на шаховској табли или је то продорна труба која најваљује формирање универзалне наднационалне и ван-националне планетарне исламске државе?; итд. озбиљна и савесна анализа косовско-метохијске кризе открива да су аргументи познати широј јавности само врх леденог брега, а науку интересује цео брег, а посебно она знатна већина која није видљива прелиставањем штампе и свакодневним разговорима, као и кретање овог брега, његов састав, досадашња и будућа путања, итд.

Добро је познат утицај религије на државе са већинским муслиманским становништвом и на Израел, али се верски чинилац често потцењује или занемарује у другим системима, а он је врло присутан и утицајан кроз историју и данас. Велике религије имају много важних друштвених и

државотворних функција, а једна од њих је очување историјске свести и цивилизацијског континуитета уз умерену критику политичког система и указивање на могућа решења, давање и одузимање политичког легитимитета, итд. Државе и нације доживљавају кроз историју успоне и падове, кризе и просперитет, ратове и непогоде, па чак и бездржавна стања итд, а религије између осталог чувају колективну свест, важне друштвене вредности, традицију и сл. кроз усмено предање, уметничка дела и формалне документе. Због свега наведеног и много других фактора утицај Цркве на кристализацију главних политичких ставова и опредељења државе је велик и незанемарљив, иако можда прикривен и ненаглашен. Реалност је приморала политичке науке да дозволе много већа истраживања религије да би се објаснило понашање муслимана у Европи (Јевтић 2011, 11) и друго.

## **УЛОГА РУСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У СПРЕЧАВАЊУ ПРИЗНАЊА НЕЗАВИСНОСТИ КИМ ДО 2008.**

### **Деловање на администрацију Бориса Јељцина**

Борис Јељцин је први демократски изабрани председник Русије (1991. и 1996.) и формални предводник радикалних економско-политичких и друштвених реформи под утиском губитка Хладног рата, слома комунистичког јако-централизованог командног апарата и утиска тријумфа западне идеологије либералне-демократије. Црква се нашла са једне стране у повољној ситуацији наглог ослобађања од стега државне тоталитарне често анти-Црквене контроле (и пропаганде), а са друге стране у ситуацији велике економске беде, слома привреде, високе корупције, моралне и друштвене дезоријентације, општег дефетизма, распарчавања државне територије и радвајања јединствене територије на којој је живела руска Православна паства на више држава које нису међу собом биле у идеалним односима. Протекло је врло мало времена од уласка НАТО трупа на КиМ до смене администрације Бориса Јељцина (31. децембра 1999.), свега око пола године (што указује на јаку повезаност ова два догађаја), али је и тај период важан да се заузме правилан

став по питању КиМ који се касније временом само ојачавао и утврђивао. Патријарх Алексеј II је присуствовао примопредаји председничких овлашћења Бориса Јељцина Владимиру Путину што показује добро познавање политичких прилика и подршку овом политичком потезу који има знатне последице на питање КиМ-а<sup>1</sup>.

Чињеница која додатно повезује Русију и руско друштво са косовско-метохијским проблемом је дубока политичко-економска криза Руске Федерације 90-их година. Након слома совјетског система и територијалног распада СССР-а наступио је врло тежак период за Русију који су обележили: идејни и идеолошки вакуум, криза идентитета, колапс привреде, велика осека буџетских прилива, беда и сиромаштво, беспарица, криза јавног сектора, политичка и друштвена дезоријентисаност, на личном и колективном плану чест комплекс инфериорности, сепаратизми, нагли губитак међународних позиција, нагли пораст криминала, политичка капитулација пред либералном демократијом западног типа, итд. Тада пак долази до обнове снаге и угледа Руске православне цркве уз значајан раст броја свештеника и монаха, обнову многих храмова порушених или оштећених у време комунизма и зидање нових, итд. Руска држава се у великој мери окреће Православљу као јединој довољно великој и опште-прихваћеној идеји која може поново дати моралну снагу и легитимитет држави, а тиме и утицај Црквених великодостојника на државну руководство брзо расте.

Ипак, последице оваквог стања су озбиљне. САД и западно-европске силе су одлично познавале катастрофално стање руског друштва и посебно државе у овом периоду и било им је јасно да Руска Федерација неће моћи озбиљније да подржи Југославију у случају војног напада на њу, тојест да српски народ није могао да рачуна на свог главног и најмоћнијег историјског савезника. Епилог је познат. Русија је наравно јасно и оштро изнела неслагање и противљење бомбардовању СРЈ од стране држава НАТО пакта без одобрења СБ УН, а подршка Југославији од стране грађана, институција и организација РФ је била врло висока, али војна

1 Д. Н. Никитин; „Православная энциклопедия“; Ельцин Борис Николаевич, Москва .

и материјална помоћ није могла да се процесуира. Стање Русије у многоме се одражава и на ситуацију на Балкану, који је политички, дипломатски и безбедносно врло осетљиво подручје (као лакмус папир) које брзо реагује суптилно или брутално на промене у међународној равнотежи снага.

Треба имати у виду, да је политичка култура Србије и Русије таква да становништво и политичка елита оба друштва нису непосредно и формално значајно повезани са елитом Цркве нити се комуникација обавља редовно формалним каналима, али ставови Цркве се практично увек тихо и прећутно усвајају и прихватају као позитивни, поуздани и проверени и као такви су конституент јавног морала и друштвено-политичких вредности<sup>2</sup>.

## ДЕЛОВАЊЕ НА АДМИНИСТРАЦИЈУ ВЛАДИМИРА ПУТИНА

Патријарх Кирил је на традиционалном пред-Васкршњем сусрету са домаћим и страним новинарима 2009. изразио солидарност са „братским српским народом“<sup>3</sup> по питању косовско-метохијских недаћа и траума. Овакав став државна власт поштује и примењује на себи адекватан начин, јер би било какво противљење Цркви од стране извршне власти било неумесно и штетно. Кремљ чак користи сличну и исту терминологију. Односи Кремља и Патријаршије су толико важни да чак иако би постојало неслагање, оно се вероватно не би јавно испољило. Корекција и усклађивање државне спољне политике са јасним ставовима духовне власти су разумна технологија. При томе патријарх наводи (непосредно за Србе, а посредно са алузијом на Русе) да је Црква „духовна снага која уједињује нацију“ (Исто) чиме се, између редова, тражи ради тога и сл. озбиљна подршка државе. Подршка Србији је стигла и од Украјинске Цркве Московског патријархата, тојест од митрополита Владимира

---

2 Основы социальной концепции Русской Православной Церкви (I. Основные богословские положения); Архиерейский собор Русской Православной Церкви; Москва, 13-16 августа 2000 года

3 „Вести“ интернет-газета“ („Vesti.ru“), 15 апреля 2009., Патриарх выразил солидарность с сербским народом в Косове, <http://vesti.ru/doc.html?id=275381&cid=1>, (доступно: 3.10.2016.)

у тешкој 2008. години. Патријарх Кирил је потврдио да Руска Црква води дијалоге са руском и иностраним владама и да у њима снажно подржава српске интересе. Срби су по њему „постали таоци велике геополитичке игре“<sup>4</sup> и жртва некажњених екстремиста које подржавају инострани моћни спонзори двоструких, лицемерних стандарда. Патријарх Кирил емотивно, кристално јасно и јавно поручује: „Браћо, руска Црква и Православни руски народ вас се никад неће одрећи. Никаква земаљска корист и никакве промене политичког курса нас неће принудити да заборавимо наше многовековно духовно сродство“ (Исто).

Руско руководство је добро обавештено о огромном религијском благу на КиМ-у које се сматра<sup>5</sup> уједно и добром целог Православља, а обнова светиња иде у прилог званичном ставу Москве о потреби очувања суверенитета Србије над својом јужном покрајином. Насилно сурово протеривање становништа и уништавање трагова вишевековног цивилизованог битисања су изразито непожељни, неморални и противправни. Московски Сретењски манастир објављује да су Косово и Метохија света српска земља са око 1300 светиња од чега је око 150 уништено или озбиљно оштећено, а око 10.000 икона и других реликвија је украдено, од којих су многе завршиле на црном тржишту уметнина<sup>6</sup>. Медијске активности Црквених гласила имају информативну вредност, али исто тако и појашњавају позицију Цркве према кризи на КиМ-у уз аргументацију и давање посебног значаја што утиче на власт да пре или касније реагује.

Руска народно-војничка пословица каже „своих не бросаем“, што у преводу значи да рањенике, повређене и друге саборце и савезнике Руси не остављају на (не)милост непријатељу, не одбацују и не издају их. Ова пословица лепо осликава руску животну и ратну етику која се примењује и

4 Деловая газета «Взгляд»; редакција; «Патриарх Кирилл: Русский народ никогда не отвернется от косовских сербов», 30. јануар 2012.

5 РИА Новости, Путин поручил выделить до \$2 млн на восстановление церковей Косово, 18.06.2010, <https://ria.ru/society/20100618/247812153.html>, (доступно: 2.10.2016.)

6 Сретенский ставропигиальный мужской монастырь Русской Православной Церкви (Московский Патриархат), Православие.ру, КОСОВО И МЕТОХИЯ: ПОРУГАННЫЕ СВЯТЫНИ

на Србе, што производи посебну обавезу и одговорност и за државну власт, тојест одређена очекивања од становништва ка власти по поводу подршке Србима у тешком историјском тренутку.

Ево једног брилијантног одломка из саопштења руског Синода од 15. априла 2008. који треба пренети у целини: „Преживевши два светска рата, човечанство је платило велику цену да би се утврдили принципи, који се сматрају основом светског поретка и односа међу народима. Ови принципи, потврђени у међународном праву, не могу имати различита тумачења. Ефикасност њихове примене постиже се једнообразним тумачењем и применом, а такође благовременом и адекватном реакцијом на њихово нарушавање од стране међународних структура које су одређене да их чувају. У супротном, свет се стропоштава ка рату свих против свих. У таквим условима сваки народ је принуђен да се штити свим доступним средствима.“<sup>7</sup>

Иначе, 2008. године је истекао други председнички мандат Владимира Путина што није промакло сепаратистима као добра прилика да се повуче рискантан и проблематичан потез проглашења независности КиМ, за шта се основано очекивало да ће врло негативно бити примљено у Кремљу и целој Русији.

В. В. Путин је при сусрету са патријархом Алексејем II јуна 2004. изнео неколико врло важних чињеница: да Руска Црква има улогу стабилизације руског друштва, одредио је себе као Православног верника који сматра да препород Русије (тада већ приметан) не би био могућ без Божије помоћи, признао је Цркви важну улогу за духовност и морал нације и гарантовао јој је њена верска права, итд.<sup>8</sup>. Одао је признање Цркви за: миротворне напоре; доследност по питању кључних међународних и унутарполитичких питања; бригу за веома велики број Руса у расејању (којима је често једино пристаниште), лични допринос патријарха многостраној и плодној сарадњи Цркве и државе. Марта 2003. патријарх је

---

7 Официјални сайт Русской Православной Церкви Московского Патриархата, <http://patriarchia.ru/db/text/392160.html>, (доступно: 30. јула 2016.)

8 Московский государственный университет имени М.В.Ломоносова; Научно-исследовательский вычислительный центр (НИВЦ) МГУ; [http://srcf.msu.ru/bib\\_roc/jmp/04/06-04/09.htm](http://srcf.msu.ru/bib_roc/jmp/04/06-04/09.htm), (доступно: 24.10.2016.)



присуствовао заседању колегијума Министарства иностраних послова Руске Федерације (Љвовна 2013), што показује службено повезивање и координацију ставова и опредељења, а ово већ увелико показује практично демантовање формално-правног секуларизма. Руска држава, на пример, није одобрила посету римског папе, док се не добије и сагласност руске Цркве (Исто).

## ДЕЛОВАЊЕ НА РУСКУ ЈАВНОСТ

Црква добро разуме политичке и државне категорије, између осталог, због често непосредне укључености и доброг познавања историје и традиције. Тако да разликује Старовековне појмове „ам“ (изабрани народ) и „гој“ (пагански народи); затим грчке појмове: лаос (изабрани народ), демос (политичка заједница) и етнос (заједница по крвном сродству)<sup>9</sup>.

Црква признаје и стваралачку националну хришћанску културу и културне разлике унутар Православља. Кроз сва раздобља Црква је призивала своју децу да воле своју земаљску отаџбину и да не штеде живот у њеној заштити, ако је уложена (Исто). Руска Црква је много пута благословила народу учешће у ослободилачком рату; Православни Хришћанин је призван да воли своју домовину која има територијалне размере, и своју браћу по крви, која живе по целом свету; наравно овај део се односи на првом месту на припаднике руског народа који живе у многим суседним и даљним земљама, али и на Србе који су заиста браћа по крви и вери руском народу, а то повлачи и друге поменуте и непоменуте обавезе.

Патриотизам Православног Хришћанина треба да буде активан. Он се испољава у заштити отаџбине од непријатеља, труду за добробит домовине, бризи за добрим поретком народног живота, укључујући и учествовање у пословима државне управе. Хришћанин је позван да чува и

---

<sup>9</sup> Официальный сайт Русской Православной Церкви «Patriarchia.ru», *Основы социальной концепции Русской Православной Церкви (I. Основные богословские положения)*, <http://patriarchia.ru/db/text/141422> (доступно: 9.9.2016.)

унапређује националну културу и народни идентитет. Ако је грађанска или етничка нација потпуно или већински једног вероисповедања може се сматрати Православним народом.

Бог је благословио државу као неопходан чиниоц живота у свету исквареном грехом, где су личности и друштву потребне ограде од опасних испољавања греха и страсти. Ипак државу не треба апсолутизовати и обожавати. Идеалан модел односа државе и Цркве је византијска «симфонија» две власти. Цар Јустинијан је Црквеним канонима признавао силу државног закона.

Од великог значаја је идеја Косовског завета која значи потврду крвном жртвом религије Светог Саве и ванвременски савез народа са Богом, а то је уједно и завештање, обавеза и одговорност за све будуће генерације да испуне све обавезе које овај Завет подразумева, а једна од основних је исповедништво Православне вере без обзира на све. Дакле Косово и Метохија су неодвојиви део српског идентитета, етике, религије, народне аутентичности и поноса и као такви незаменљиви, а руска Црква то све поштује.

## **ДЕЛОВАЊЕ НА МЕЂУНАРОДНУ ЈАВНОСТ**

Ова врста деловања носи посебан сензибилитет и осетљивост, јер Црква у таквим односима представља и оличава (персонификује) истовремено и народ и државу, па је одговорност тиме повећана. Због тога се овим питањима баве теолошки и дипломатски најобразованији и најискуснији представници: патријарх и Одељење за спољне Црквене везе. Званична Црквена регулатива сфере Хришћанске етике и светског права је садржана у документу Основ друштвене концепције Руске православне цркве. Право треба да буде испољавање једног општег Божанског закона васељене у друштвеној и политичкој сфери. Право и етика су блиске, али различите области. Задатак светског права није да преобрати свет у рај, већ да се свет не претвори у пакао (Исто).

Болест једног органа може изазвати смрт целог организма, зато и заједница има право да суди појединцу. Новеле византијског цара Јустинијана се узимају као добар пример правног уређења државе усклађен са Хришћанством,

што је послужило као основ за развој права у Русији и Европи.

Хришћанство дубоко цени слободу воље и савести човека, али указује и на одговорност и последице одређених опредељења. Црквено право је аутономно и може да делује у оквиру било које државе и правног система; Црква позива своје вернике на послушност држави до одређене границе: не одступати од вере и не чинити грехе без обзира на спољне притиске.

Хришћански идеал међународних односа је садржан у поруци: „Све, дакле, што хоћете да чине вама људи, тако чините и ви њима,“ (Мат. 7, 12). Основ међународног права и међудржавних односа је у принципима суверености и територијалне целовитости. Историја показује непостојаност трајања, граница и облика држава без обзира на којим принципима су створене. Црква поздравља добровољно и слободно уједињавање народа у вишенационалне државе.

Поздрављају се међународна сарадња и савези ради побољшања економског и безбедносног стања, итд, али може доћи до злоупотребе међународних организација ради доминације моћних над слабима, богатих над сиромашнима и практиковања двоструких стандарда у примени међународног права у корист најразвијенијих. Треба водити рачуна о духовном, културном и другим облицима идентитета држава и народа и легитимним националним интересима. Треба обезбедити равноправност народа у међународним организацијама. Конфликтне ситуације треба решавати са учешћем свих страна у сукобу. Црква ступа у дијалог и сарадњу са међународним организацијама и том приликом сведочи о значају вере и духовности за квалитетан рад и доношење правилних одлука (ово очигледно није секуларна позиција). Црква примећује да глобализација погодује настанку великих корпорација и финансијских установа које не поштују државне, културне, верске и друге регулационе норме.

Квази-универзална, бездуховна, потрошачка, неовавилонска култура све-дозвољености се не прихвата као замена за духовну културу. Црква тражи поштовање хришћанских вредности при доношењу најважнијих националних и међународних одлука (изменама међународног

права, итд) – ово је велики и амбициозни искорак, који иде у прилог Србији. Цео социјални концепт се предаје Црквеним установама на коришћење и богословијама зарад образовања.

Зашто је важна повезаност Руске православне цркве са Косовом и Метохијом? Она је део шире Православне солидарности, која није експлицитна и наметљива, али је жива и дејствујућа и приметна на више нивоа. Омладинска, патриотска, навијачка удружења из Србије, Русије, Белорусије, Грчке, Румуније итд су у врло добрим односима, сарађују, повезују се, посећују, итд без икакве посебне директиве да тако треба чинити. Државна руководства Православних земаља, иако често врло различитих (или супротних) идеолошких усмерења и спољнополитичких концепција, ипак показују разумевање и солидарност са Православним државама у бројним критичним ситуацијама, као што су: проглашење независности Косова и Метохије<sup>10</sup>, кипарска криза, распад СССР-а, санкције Југославији, НАТО бомбардовање 1999. године, случаји елементарних непогода (земљотреса, поплава, итд), безбедносне кризе, трговинске олакшице, међународне гаранције<sup>11</sup>, мигрантска криза итд<sup>12</sup>.

Руско царство (правилније речено империја) је било међународни покровитељ Србије и Црне Горе. Није довољно познато да су српско-турске ратове често истовремено пратили и руско-турски ратови који су одвлачили већину турских оружаних снага на северно-источни фронт, а руски двор је званичним депешама упозоравао Стамбол и спречавао крваве одмазде Турака против српских устаника.

За време НАТО бомбардовања, 20. априла 1999. патријарх руски Алексеј II је дошао у званичну посету СР Југославији. Заједно са патријархом Павлом је служио Литургију уз молитве за убијене током рата, а присутно је било преко десет хиљада верника. Алексеј II се састао и са Слободаном

---

10 Агенцијска вест (Тањуг); “Vučić: Srbija želi temeljniju institucionalizaciju Krajevске grupe”; *Блиц*; 24. 10. 2015.

11 Нова српска политичка мисао; “Александар Вучић: Одговор Европе на мигрантску кризу не сме да се преломи преко леђа Србије, Бугарске и Румуније”; 24. октобар 2015.

12 Агенцијска вест (Тањуг); «Крајовска тројка: Затварање граница ако Немачка то уради; Вучић: Није реално да примимо два-три милиона избеглица», *Вечерње новости*; 24. октобар 2015.

Милошевићем и Ибрахимом Руговом. Руска Црква је изразила спремност да делује у оквиру напора за успостављање мира и прекида агресије и страдања народа. Одлазак делегације руске Цркве летом исти дан у поноћ за Москву говори о драматичности ситуације. Патријарх Алексеј II је говорио о „вапијућем беззакоњу: неколико моћних и богатих држава, дрско сматрајући себе светским мерилом добра и зла – потиру вољу народа који жели да живи другачије“<sup>13</sup> додавши „Војне акције НАТО имају други циљ – уништити крвљу скупо плаћени послератни светски поредак“. Он сматра рат лошом методом решавања проблема и да је Божија помоћ на страни слабијег и нападнутог. Српска и Руска Црква су у сталном молитвеном јединству. Поводом десетогодишњице бомбардовања руски патријарх Кирил се обратио патријарху Павлу започињући свећано и присно речима: «Ваша светости, љубљени у Господу Сабрате и Саслужитељу пред Престолом Божијим»<sup>14</sup>, да би затим подсетио на «многоструку исказану подршку сестринској Цркви» и додао да су «Ваше патње – бол целе Православне Цркве» («Ваши скорби — это боль всей Православной Церкви»)(Исто). Том приликом Косово и Метохију назива «срцем српског Православља», а обраћање завршава поздравом «са истом братском хришћанском љубављу» (Исто).

Протојереј Николај Балашов, заменик председника Одељења спољних Црквених веза, поновио је принципијелну и константну подршку Руске православне цркве Српској Цркви, а посебно по питању условљавања даљих преговора о приступању ЕУ са признавањем независности КиМ-а, чему се српска Патријаршија јавно супротставила. Балашов истиче да представници Руске Цркве на свим доступним међународним скуповима и конференцијама, при јавним наступима и током сусрета<sup>15</sup> са политичарима разних земаља

13 Русская Православная Церковь, Отдел внешних церковных связей., Святейший Патриарх Алексий II посетил Белград, 22.07.1999 · Архив 1999.

14 Журнал Московской Патриархии и Церковный вестник „Е-вестник“; „Послание Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Кирилла Святейшему Патриарху Сербскому Павлу по случаю 10-летия начала бомбардировок Белграда авиацией стран НАТО“; Москва; 24. март 2009.

15 Россотрудничество — Федеральное агентство по делам Содружества Независимых Государств, соотечественников, проживающих за рубежом, и

бране и српске интересе на КиМ<sup>16</sup>.

Јурисдикција Руске православне цркве је огромна, она обухвата Руску федерацију, Украјину, Белорусију, Казахстан и велике делове бившег СССР-а (тојест раније руског царства) са израженим угледом у друштву и стога је њен став изузетно важан. То што Црква нема оружане и друге снаге да насилно спроводи и намеће своју вољу не треба да нас заварава, њене одлуке имају јак утицај на друштво и државу, јер их верници сматрају формулацијом Божије воље, а мање верни пак гласом велике мудрости, искуства и ауторитета. Православна Црква има векове искуства симфоније са државом, детаљног усклађивања ставова са државним властима и јасну политичку моћ, која се ипак врло ретко отворено испољава. Врло је важно приметити да у свим државама где већинско становништво припада Руској православној цркви, државне власти, већина политичких и друштвених актера (елите) и народ су недвосмислено против независности КиМ. Руска Црква је уверена у моралну супериорност и исправност одбране КиМ-а те стога отворено жели да се ово питање интернационализује како би се у међународним политичким, медијским и друштвеним аренама и форумима кроз дискусије и скретање пажње на чињенице позиција Србије додатно осветлила и ојачала.

По Анастасији Митрофановој религиозно-културни модел је «једина алтернатива либерално-капиталистичком глобалном пројекту» (Владимировна 2005), а по Анастасији Сергејевној Православље је најважнија матрица (Касаткин 2010), детерминанта руске културе (Исто). Узајамним утицајем друштва и религије бавили су се: „Н.А. Берђајев, С.Н. Булгаков, И.А. Иљин, Н.О. Лоскиј, В.В. Розанов, В.С. Соловјев, П.А. Сорокин, Г.П. Федотов, С.Л. Франк, итд“ (Исто) , а у совјетском периоду: „Н.С. Гордиенко, Н.П. Красников, П.К. Курочкин, В.А. Кривелев, А.А. Шишкин, И.Н. Јаблоков“ (Исто), итд. Православна етика је исцртала

---

по међународному гуманитарному сарадничеству, <http://rs.gov.ru/about>, (доступно: 14.9.2016.)

16 Журнал Московской Патриархии и Церковный вестник „Е-вестник“; „Протоиерей Николай Балашов: Русская Православная Церковь поддерживает позицию сестринской Сербской Православной Церкви по косовскому вопросу, 10 апреля 2013 г“;

контуре руског народног менталитета и карактера (Исто). Православна идеја самодржавности је јака потпора актуелном концепту суверене демократије. Традиционално учење о „богоданости“ (Исто) и „богоустановљености“ (Исто) поретка царске власти, је и данас моћан легитимацијски чиниоц (уз одређено прилагођавање), који не промиче политичкој елити.

## РЕФЕРЕНЦЕ

- Владимировна Анастасија Митрофанова, *Религиозный фактор в мировой политике: На примере православия*; Дипломатическая академия МИД России, Москва, 2005.
- Деловая газета «Взгляд»; редакција; «Патриарх Кирилл: Русский народ никогда не отвернется от косовских сербов», 30. јануар 2012.
- Журнал Московской Патриархии и Церковный вестник „Е-вестник“; „Послание Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Кирилла Святейшему Патриарху Сербскому Павлу по случаю 10-летия начала бомбардировок Белграда авиацией стран НАТО“; Москва; ЦВ № 6 (403); 24. март 2009.
- Јевтић Миролуб, *Политички односи и религија*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2011, стр 11.
- Касаткин Петр Игоревич, *Роль Русской православной церкви в современных мировых политических процессах*, Московский государственный институт международных отношений, Университет МИД России, Москва 2010.
- Львовна Ольга Церпицкая, *Международная деятельность Русской Православной Церкви в контексте внешней политики Российской Федерации в условиях глобализации*; Санкт-Петербургский государственный университет; Санкт-Петербург, 2003. (д.д.)
- Никитин Д.Н.; „Православная энциклопедия“; Ельцин Борис Николаевич, Москва
- Основы социальной концепции Русской Православной Церкви (I. Основные богословские положения); Архиерейский собор Русской Православной Церкви;

Москва, 13-16 августа 2000 года

Реутский Алексей; Журнал Московской Патриархии и Церковный вестник „Е-вестник“; „Протоиерей Николай Балашов: Русская Православная Церковь поддерживает позицию сестринской Сербской Православной Церкви по косовскому вопросу“, Москва; 10. апрел 2013.

РИА Новости, Путин поручил выделить до \$2 млн на восстановление церкви Косово, 18.06.2010, <https://ria.ru/society/20100618/247812153.html>, (доступно: 2.10.2016.)

Русская Православная Церковь, Отдел внешних церковных связей., Святейший Патриарх Алексий II посетил Белград, 22.07.1999 · Архив 1999.

Сергеевна Анастасия Свистухина, *Православие как фактор современных российских трансформаций*, Федеральное агентство по образованию ГОУ ВПО „Ставропольский государственный университет“, Ставрополь, 2009.

Сретенский ставропигиальный мужской монастырь Русской Православной Церкви (Московский Патриархат); Косово и Метохия: Поруганные святыни

Агенцијска вест (*Тањуг*); «Крајовска тројка: Затварање граница ако Немачка то уради; Вучић: Није реално да примимо два-три милиона избеглица», *Вечерње новости*; 24. октобар 2015.

Агенцијска вест (*Тањуг*); “Vučić: Srbija želi temeljniju institucionalizaciju Krajovske grupe“; *Блиц*; 24. 10. 2015.



**Radojko M. Ljubicic**

**ROLE OF THE RUSSIAN ORTHODOX CHURCH IN  
PREVENTING INTERNATIONAL AFFIRMATION OF  
(PROJECT OF) INDEPENDENCE OF KOSOVO AND  
METOHIA UNTIL YEAR 2008.**

**Resume**

Russian Orthodox Church does not often express social and political position and attitude, after October revolution. But, regarding the Kosovo and Metohia crisis, the head of the Church, patriarch, and his associates pronounced, even during the military intervention in 1999., a clear and undivided support to the Serbian Orthodox Church and to the official authorities of FR of Yugoslavia. This paper is revealing how the political and social positions of religious organizations are being formed, what are politically significant attitudes, values and judging criteria of religious organizations, which, all of them, be in accordance with theological norms, but the thematical focus is, during the time, being transferd towards actual, current common problems. For resolving the problem of international status of Kosovo and Metohia, one of the key facts is the veto of Russian Federation in the Security Council of Organization of United Nations preventing admission of Kosovo and Metohija in the community of sovereign states of the UN, and behind that veto is (among other reasons) principled and consistent position of the Russian Orthodox Church. Here is conducted a brief analysis of the official Church strategic document: „The basis of the social concept of the Russian Orthodox Church“, which contains official principles, also very important for constructing concrete commitments in changing environment. Cultural and civilizational approach to understanding the motives and causes of events is being taken into account, the issue of preserving the cultural heritage of world importance, and so on. Terms, categories, apprehensions and definitions of political science of theology were used. The Russian Orthodox Church is now among the most powerful organizations of the world (according to different criteria), and its attitude towards the status of Kosovo and Metohija is very stable.

The results of this investigation show a solid corner of the Church for its outer Russia believes and territories and for

historical allies and therefore supports the relatively strong state power that can guarantee a minimum of security, cultural and religious rights of the Orthodox Christians in Russia and in friendly countries. Neutral analytical observation leads to the conclusion, that the role of the Russian Orthodox Church in preventing and discouraging the admission of Kosovo and Metohia among the associations of fully independent countries in the period from entering of NATO troops, to the year 2008 and pronounce of independence in Prishtina - is very important in direct contacts with Russian officials and in many indirect activities that are influential in forming of public opinion in Russia and elsewhere.

**Keywords:** Kosovo, Metohia, Church, Russia, Orthodoxy, religion, faith, secession.

---

\* Овај рад је примљен 10. фебруара 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 15. новембра 2021. године.